

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE ECCLESIA|| TRIVMPHANTE,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XIII. De Pentecoste.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53909)

fixum vicesima prima Martij, sed semper anticipare; nunc enim est decimo Martij. Similiter experientia docet, aureum numerum antiquum non indicare amplius Nouilunia fideliter. Nunc enim Nouilunium inuenitur quatuor diebus ante ipsum aureum numerum. Ex quo intelligimus, tempore Concilij Nicæni non fuisse exactè deprehensum motum nec Solis, nec Lunæ: Ecclesia autem semper antiquas illas regulas seruat, & inde sapissimè cogitur errare, etiam si nolit. Sicut anno superiore, id est, M. D. LXXIX. celebratum est Pascha XIX. die Aprilis, cum debuisset celebrari XV. Martij.

CAPVT XIII.

De Pentecoste.

MAGDEBURGENSES Centur. 2. cap. 6. col. 119. non solum dicunt, Apostolos nullam Legem de festis instituisse, sed etiam addunt, primis illis seculis Ecclesiæ nihil expressè legi de vilo festo, præterquam de Paschate. At hoc esse falsissimum, docet nos antiquitas Pentecostes. Nam in primis meminit eius festi Paulus in priore epistola ad Corinthios 16. *Manebo, inquit, Ephesæ usque ad Pentecosten.* Et Act. 20. de Paulo inquit Lucas: *Festinabat, ut si quo modo posset, Pentecosten ageret Hierosolymis.* Et quamuis non sit omnino certum, an loquantur hæc Scripturæ de Pentecoste Iudæorum, an Christianorum: tamen Epiphani. hæc. 75. exponit de Pentecoste Christianorum.

Præterea meminerunt huius festi, antiquissimi auctores; Clemens lib. 5. constit. cap. 21. Irenæus apud Iustinum quæst. 115. Tertullianus libro de corona militis; Origenes lib. 8. contra Celsum; Hilarius præfatione in Psalmos; Theophilus lib. 1. Paschali; Hieronymus in epistola ad Marcellam de erroribus Montani, & in caput 4. Galat. Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Ambrosius, Maximus, Leo, & alij, qui sermones de hoc festo scriptos reliquerunt. Denique Augustinus epist. 118. dicit, festa Passionis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, & alia, quæ in tota Ecclesia celebrantur, sine dubitatione vel à generalibus Conciliis, vel ab Apostolis instituta: constat autem, non esse instituta in generalibus

Conciliis; nam eorum mentio inuenitur in Clemente, Iustino, Tertulliano, & Origene, qui præcesserunt omnia generalia Concilia.

Est autem grauis difficultas, an rectè celebretur festum Pentecostes die quinquagesimo à die Resurrectionis. Nā certum est, celebrari hoc festum propter aduentum Spiritus sancti, ut Hieronymus dicit in c. 4. ad Galat. & alij Patres supra citati. Videtur autem Spiritus sanctus aduenisse die XLIX. vel etiam ante XLIX. à die Resurrectionis Domini, & proinde non die Dominico, sed die Sabbathi, aut Veneris, aut Iouis. Nam ut habemus Act. 2. Spiritus sanctus venit, *dum compleuntur dies Pentecostes*, id est, ipso die Pentecostes Iudæorum, non enim ibi Lucas potest intelligi de alia Pentecoste, quàm Iudæorum. Pentecoste autem Iudæorum aut erat festum datæ Legis in monte Sina, ut dicit Augustinus epist. 119. cap. 16. aut erat festum Hebdomadatum, ut vult Hieronymus in cap. 4. ad Galat. aut fortasse vtrumque simul: at neutrum in diem Dominicam incidisse videtur anno passionis Christi; nam festum datæ Legis celebrabatur die tertio tertij mensis, ut habetur Exod. 19. ex quo deducit August. dies L. numerari ab ipso Paschate Iudæorum, id est, à die XIV. primi mensis inclusiue; fuit autem dies Paschæ Iudæorum, anno passionis Christi, die Iouis; ergo Pentecostes complebatur etiam die Iouis, nimirum triduo ante nostram Dominicam Pentecostes.

Porro festum Hebdomadatum, quod magis propriè dicitur Pentecostes, numerari incipiebat à secundo die azimorum, ut colligitur ex lib. Leuit. cap. 23. vbi præcipitur, vltima die Sabbathi offerant manipulos primitiarum, & indemerent septem hebdomadas, qui sunt dies XLIX. & sequenti die, id est, quinquagesimo, festum diem agant. Porro hoc loco nomine Sabbathi intelligitur primus dies azimorum, qui sollemnis erat, & generali nomine Sabbathum dicebatur, ut exponunt Lyranus, Abulensis, Caietanus in hunc locum, & Ioseph. lib. 3. antiq. cap. 13.

Cum ergo primus dies azimorum tempore passionis Christi fuerit die Veneris, si ab illo die exclusiue numeremus dies quinquaginta, inueniemus, Pentecosten completam fuisse die Sabbathi, non die Dominica. Neque potest aliquis esse
gete

gere difficultatem, si dicat, Spiritum quidem sanctum non aduenisse die Dominico, qui est quinquagesimus à Dominica Resurrectionis: tamen Ecclesiam voluisse die Dominico celebrare memoriam huius aduentus. Nam **Clemens** lib. 5. cap. 21. const. **Theophilus** lib. 1. Paschali, **Augustinus** epist. 119. **Leo** in sermone de Pentecoste, & alij omnes docent, reuera die decimo ab Ascensione, & quinquagesimo à Resurrectione venisse Spiritum sanctum. Hoc ergo effugio pratermisso, respondeo, festum Hebdomadarum, & festum datæ Legis veteris fuisse vnum & idem, & celebrari solitum, tum in memoriam datæ Legis veteris, ac figuram dandæ Legis nouæ per aduentum Spiritus sancti: tum etiam in gratiarum actione pro collectis frugibus; & hoc vnum festum anno passionis Christi incidisse in diem Dominicum, qui fuit quinquagesimus à Resurrectione Domini.

Vt autem ista omnia explicentur, consideranda sunt dua illa loca, Exod. 19. & Leuit. 23. Quantum ad PRIMVM locum, sciendum, non posse euidenter colligi ex Scriptura, quo die data sit Lex vetus. Nam Scriptura dicit, venisse Moysen cum populo in desertum Sinai mense tertio egressionis ab Aegypto, ac deinde tertia die datam Legem: sed non explicat quo die mensis tertij venerint in desertum Sinai. & proinde non certò scimus, vnde numerentur tres illi dies, de quibus dicitur: *Estote parati in diem tertium.*

Inuenio autem quatuor sententias. PRIMÆ est **B. Augustini** epist. 119. cap. 16. & quæst. 70. in Exodum, vbi dicit, venisse populum in desertum Sinai prima die mensis tertij, & tertia eiusdem datam esse Legem, & illam diem esse quinquagesimam à die primi Paschatis. Sed contrà sunt argumenta.

PRIMVM, quia si ita numeremus, non coincidet festum datæ Legis cum festo Hebdomadarum, quod propriè dicitur festum Pentecostes; nã festum Pentecostes est dies quinquagesimus à secundo die azimorum, non à festo Paschatis. & tamen debent coincidere, vel nullum erit festum datæ Legis, quod est absurdum, & contra ipsum Augustinum, qui ipsum festum datæ Legis, vult esse festum Pentecostes.

SECUNDVM, quia reuera non tollitur nostra prima difficultas; nam si Lex data est die quinquagesimo à Paschate Iudæorum,

daorum, & illa die est festum Pentecostes, & Spiritus sanctus venit in die Pentecostes, certè sequitur, Spiritum sanctum nõ venisse die Dominico, sed die Iouis.

17
30
3
50

TERTIVM, quia B. Augustinus non videtur rectè numerare; ipse enim accipit ex primo mense dies septendecim, et secundo mense dies triginta; ex tertio mense dies tres, & sic efficit dies quinquaginta. At non potuit accipere ex primo mense dies septendecim, & ex secundo dies triginta. Nam mensures lunares, quales erat Iudæorum, non omnes constant ex triginta diebus, sed vnus ex triginta, alius ex viginti noue; ergo debuit accipere Augustinus ex primo mense dies septendecim, ex secundo dies viginti nouem; vel ex primo dies septendecim, ex secundo dies triginta, & sic non efficit quinquaginta, sed quadraginta nouem. Adde etiam, quòd Moyses non diebus mense tertio Paschatis, sed mense tertio egressionis de Aegypto: egressio autem non fuit decimo quarto die, sed decimo quinto, vt habetur Numeri. 33. 3.

QUARTVM, quia si tertia die mensis tertij data est Lex, portebit prima die mensis multò plura esse facta, quam pariat tempus vnus diei: nam in primis dicuntur filij Israel mense tertio peruenisse in desertum Sinai; ex quo appareat aliquam partem diei illius primæ consumptã in itinere. Non enim credibile est, eos peruenisse summo mane, cum non consueuerint noctu iter facere. Deinde, vbi peruenerunt, fixerunt tabernacula sua, in quo plurimum temporis consumebatur, cum essent in illa multitudine supra mille millia hominum. Deinde post fixa tabernacula ascendit Moyses in montem Sina, qui altissimus erat, & cum Deo loquutus, descendit, & conuocauit omnes maiores natu, & concionem habuit ad illos, & per illos ad omnem populum. Deinde rursum in montem secūdò ascendit, & iterum descendit, & cum populo loquutus, iussit, vt omnes lauarent vestimenta sua. Cumq; lauissent vestimenta sua, inquit Scriptura, dixit eis Moyses; Estote parati in diem tertium. Quis porò credat, vna, atque eadem die tabernacula erecta, & Mosem bis ascendisse ad montem, bis descendisse, bis populo concionatum? quod si id credibile non est, certè sententia illa S. Augustini agere defendi potest.

ALIA expositio est Ruperti & Abulensis in caput 19. Exodi, qui dicunt, Legem quidem datam die tertio tertij mensis, sed eum diem non esse quinquagesimum, vt Augustinus dicebat, sed quadragesimum nonum à Paschate, & idè festum Pentecostes non celebrari propter Legem datam, sed propter fœdus ictum inter Deum & populum, quod factum est die quarta tertij mensis, vt dicitur Exod. 24.

Hæc expositio minus placet, quàm prior; nam in primis valent contra hanc sententiam argumenta iam facta, excepto tertio, & præterea peribit figura pulcherrima nostræ Pentecostes, quam tamen Augustinus, Leo, & alij agnoscunt. nimirum quod Pentecoste Iudæorum fuerit festum datæ Legis veteris, & nostræ Pentecoste sit festum datæ Legis nouæ.

TERCIA sententia est Caietani, qui dicit, Mosem venisse in desertum Sinai prima die mensis tertij, sed illa verba: Estote parati in diem tertiam, dicta esse die quarto mensis, & proinde Legem datam die sexta eiusdem mensis, qui fuit quinquagesimus à secundo die azymorum inclusiue. & hoc modo coincidit hoc festum cum festo Hebdomadarum, & omnia cohærent.

QUARTA sententia est Rabbi Salomonis, & Lyrani, qui dicunt Mosem venisse in desertum Sinai die tertia mensis tertij, ac deinde die quarta dixisse: Estote parati in diem tertiam, & tandem die sexta datam Legem. Quæ sententia coincidit cum sententia Caietani quoad diem datæ Legis, de quo erat præcipua quæstio. Viderur autem hæc sententia magis conformis literæ; nam sic habet textus: Mense tertio egressionis filiorum Israël de Aegypto, in die hac venerunt in solitudinem Sinai; vbi illud: In die hac, videtur referri ad numerum antea nominatum, nimirum ad tertium, vt sit sensus; Mense tertio, & die ipsa, id est, eiusdem numeri, hoc est, tertia. quanquam potest etiam satis commodè illud, In die hac, referri ad initium mensis, vt sensus sit; In mense tertio, in die hac, id est, in ipso initio mensis. maneat igitur, vt sexta die mensis tertij data sit Lex, siue populus in desertum Sinai venerit die prima, siue tertia.

Quantum ad SECUNDVM locum ex Leuitici vicefimo tertio, duæ sunt expositiones. PRIMA est Ilichij & Ruperti in

eum locum, qui volunt, per alteram diem Sabbathi, intelligi primam Sabbathi, id est, Dominicam, quæ immediatè sequitur post Sabbathum, & sensum Legis esse, vt dies Pentecostes numerentur à prima Dominica, quæ occurrit post festum Paschæ: quæ sententia si vera sit, nobis maximè fauet. Nam eo modo semper Iudæorum Pentecoste venisset in Dominica die, & quia anno passionis Christi prima Dominica post Pascha Iudæorum fuit Dominica resurrectionis, inde in eo anno necessariò dies Pentecostes complebantur die quinquagesimo à die resurrectionis Domini.

ALTE^{ra} sententia est Lyran, Gaietani, Abulensis, Rabiorum omnium, & ipsius Iosephi lib. 3. antiq. cap. 13. qui intelligunt per alteram diem Sabbathi primam diem post festum azimorum. Et sanè mouet me multum auctoritas Iosephi, quippe qui nouerat praxim eius Legis, cum ipse quoque esset Sacerdos, & vixisset in Hierusalem, cum adhuc Lex illa seruaretur. Sed hac sententia, tanquam vera, admessa, sequitur dies Pentecostes anno passionis Christi numerari cœpisse in Sabbatho; Sabbathum enim eo anno proximè occurrebat post festum azimorum. Ex quo sequitur, vt dies Pentecostes complerentur etiam in Sabbatho.

Quomodo igitur nos Pentecosten in Dominica celebramus? Respondet Rupertus, vbi suprà, etiam hac sententia admessa, non potuisse Pentecosten incipere, aut compleri in Sabbatho, quia Iudæi habebant quandam consuetudinem, vt nunquam celebrarent duo festa duobus diebus continuis, & idè si quando occurreret primus dies azimorum feria V. solitos Iudæos illum diem festum transferre in sequentem, & die Sabbathi celebrare tam festum Sabbathi, quam festum azimorum. Atque ita anno passionis Domini diem primum azimorum celebratum à Iudæis non feria VI. sed Sabbatho, & proinde dies Pentecostes cœpisse numerari die sequenti, qui fuit Dominicus.

Sed quia hæc sententia passim refelli solet, neq; vacat nunc eam discutere: dicam quod sentio; & licet auctorem mee sententiæ non habeam, spero tamen eam non faciliè improbandam, cum certè ratione niti mihi videatur.

RESPON-

RESPONDEO igitur, ordinariè quidem cœpisse numerari dies Pentecostes à secunda die azimorum: sed tamen si secunda illa dies esset Sabbathum, tunc cœpisse numerari à tertia die azimorum: neque vllus hoc arguere potest. Nam caussa, cur illi dies quinquaginta non inciperent à die primo azimorum, sed à secundo, est, quia oportebat illo die multa opera seruilia facere, quæ die festo erant prohibita, nimirum oportebat metere manipulum frumenti, & exiccare, & deferre ad Sacerdotem. At ista omnia magis prohibita erant die Sabbathi, quàm die primo azimorum: ergo non licebat in secunda die azimorum, quando ea die erat Sabbathum, incipere dies illos quinquaginta. Et hanc esse puto caussam, cur Scriptura dixerit: *Altera die Sabbathi*; & non, altera die Paschæ, vel azimorum, quia nimirum voluit generatim includere festa, quæ immediatè occurrerent post Pascha, siue esset vnum, siue plura. Itaque illud: *Altera die Sabbathi*, significat primo die profana post festum Paschæ. Et quia vt plurimum post Pascha non occurrebat festum, nisi primo die azimorum, ideò non malè Iosephus loquens de eo, quod vt plurimum accidebat, scripsit, incipere Pentecosten Luna decima sexta, quanquam anno Christi passionis cœperit Luna decima septima, quia videlicet Sabbathum fuit Luna decima sexta. Quòd si dies Pentecostes eo anno numerari cœperunt Luna decima septima, qui dies erat Dominicus, sequitur, vt complerentur dies Pentecostes etiam die Dominico. Atque hoc est quod quærebatur.

CAPVT XIV.

De Septuagesima & sequentibus Dominicis.

DIXIMVS de Septuagesima, quæ celebratur post Pascha; nunc de ea breuiter differemus, quæ celebratur ante Pascha. Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ non inuenio mentionem ante tempora beati Gregorij, sed in Antiphonario & Sacramentario Gregorij annotantur expressè officia harum Dominicarum, & earundem meminerunt multi auctores Gregorio posteriores; nimirum Beda in bello de officiis diuinis;
Alcuinus